

Sygn. akt III UK 472/19

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania H. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o zwrot zasiłku chorobowego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26 listopada 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ś.

z dnia 21 maja 2019 r., sygn. akt VII Ua (...),

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. na rzecz H. K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ś. wyrokiem z dnia 15 stycznia 2019 r., w sprawie z odwołania H. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z dnia 13 grudnia 2017 r., o zwrot zasiłku chorobowego, zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że odwołująca się nie ma obowiązku zwrotu pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami.

Sąd Okręgowy w Ś. wyrokiem z dnia 21 maja 2019 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną. Skargę oparto na naruszeniu art. 17 ust. 1 i 3, art. 66, art. 68 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r., poz. 870; dalej jako ustawa zasiłkowa) w związku z art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. 2020, poz. 266; dalej jako ustawa systemowa), przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym przyjęciu, że wnioskodawczyni nie traci prawa do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia a wypłacony zasiłek nie jest świadczeniem nienależnym - wobec braku decyzji organu rentowego z pouczeniem o okolicznościach ustania prawa do świadczenia albo wstrzymania jego wypłaty, braku świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego, pomimo że pozwany organ wykazał wykonanie przez wnioskodawczynię pracy zarobkowej w okresie niezdolności do pracy i jest to wiążące, skoro fakt został osobiście przez stronę przyznany w toku postępowania i przyjęty przez Sąd, co stanowi świadome wprowadzenie w błąd organu rentowego co do okoliczności warunkujących powstanie prawa do zasiłku chorobowego, czyniąc pobranie świadczenia w złej wierze, a ponadto organ rentowy nie wydaje w sprawie decyzji.

Organ rentowy, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał, że:

1. w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania, czy dopuszczalne jest uzależnienie obowiązku zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego od pouczenia o okolicznościach ustania prawa do świadczenia albo jego wypłaty w sytuacji, gdy organ rentowy uprawniony jest do wypłaty świadczenia na podstawie zaświadczenia lekarskiego – bez wydania decyzji - co stanowi czynność materialno-techniczną, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej: jaką formę powinna mieć czynność prawna organu rentowego zawierająca to pouczenie i na jakiej podstawie prawnej powinna być dokonana;
2. istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w

zakresie przepisów art. 117, art. 66 ustawy zasiłkowej w zakresie, w jakim wchodzi w relacje z art. 84 ust. 2 pkt. 2 ustawy systemowej.

Wnioskodawczyni, w odpowiedzi na skargę, wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Należy podkreślić, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) ani nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego problem przedstawiany przez skarżącego już został wyjaśniony. Mianowicie, przyjmuje się, że ustanowiona w art. 17 ustawy zasiłkowej sankcja utraty prawa do zasiłku chorobowego nie wymaga i nie zależy od uprzedniego pouczenia ubezpieczonego o braku prawa do tego świadczenia, które niezdolna do pracy lub pozarolniczej działalności osoba ubezpieczona na ogół nabywa zgodnie z prawem, tyle że następnie z mocy ustawy (art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej) może je utracić za cały okres zwolnienia lekarskiego, jeżeli w tym okresie wykonuje przeciwwskazane prace zarobkowe lub pozarolniczą działalność. Takie okoliczności ustala się w trybie określonym w art. 68 ustawy zasiłkowej podczas kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich, a wypłacone zasiłki chorobowe pobrane w okolicznościach, o których

między innymi mowa w art. 17 tej ustawy, stanowią świadczenie nienależnie pobrane (utracone), które podlega ściągnięciu lub egzekucji w trybie art. 66 ust. 2 i 3 tej ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2018 r., III UK 124/17, LEX nr 2549437; z dnia 20 sierpnia 2019 r., II UK 76/18, OSNP 2020 nr 8, poz. 85; z dnia 29 stycznia 2019 r., III UK 11/18, LEX nr 2618556). Takie stanowisko wynika z poglądu, że ubezpieczony, który prowadzi działalność gospodarczą w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, świadomie wprowadza organ rentowy w błąd, co do istnienia podstawy wypłaty zasiłku chorobowego. Zasiłek chorobowy wypłacony takiemu ubezpieczonemu jest świadczeniem nienależnie pobranym (art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej). Tak więc art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym w przypadku pobrania nienależnego świadczenia z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych zasiłków bieżących lub innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych, nie stanowi przepisu szczególnego w stosunku do art. 84 ustawy systemowej, bowiem żaden z przepisów ustawy zasiłkowej nie reguluje odmiennie niż art. 84 ust. 2 ustawy systemowej kwestii zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Innymi słowy, art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej nie reguluje odmiennie okoliczności przemawiających za uznaniem świadczenia za pobrane nienależnie niż czyni to art. 84 ust. 2 ustawy systemowej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 stycznia 2012 r., I UK 194/11, LEX nr 1227962; z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 212/13, LEX nr 1641776; z dnia 19 lutego 2014 r., I UK 331/13, LEX nr 1446442).

O ile zatem błędny jest w tej materii (obowiązku pouczenia ubezpieczonego o przesłankach utraty zasiłku chorobowego z art. 17 ustawy zasiłkowej) pogląd Sądu drugiej instancji, to jednak należy zauważyć, że brak pouczenia przez organ rentowy nie stanowił jedyne argumentu Sądu drugiej instancji za nieobciążaniem wnioskodawczyni obowiązkiem zwrotu zasiłku chorobowego. Przyjął on przede wszystkim, że aktywność zmierzająca do osiągnięcia zarobku w czasie pobierania tego zasiłku, gdy ma charakter incydentalny i wymuszony okolicznościami (co ustalono w niniejszej sprawie), nie pozbawia prawa do zasiłku. Pogląd taki był wielokrotnie wyrażany przez Sąd Najwyższy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231; z dnia 17

stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498; z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14, poz. 247; z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 307; z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 295; z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 31; z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28; 6 lutego 2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 123; z dnia 5 czerwca 2008 r., III UK 11/08, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 292; z dnia 3 października 2008 r., II UK 26/08, LEX nr 513018; 6 maja 2009 r., II UK 359/08, LEX nr 509046).

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r. poz. 265) oraz art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.